

i Pero Jelavić iz Veljaka. Onda se to, nekako "šatrovački", govorilo da su "otišli na bunker". Taj nam je stražar, neki osamnaestogodišnjak iz Kifina Sela, imenom Rako (prezimana mu se ne sjećam) ispričao i jednu dragocjenu pojedinost prigodom toga strijeljanja (i on je bio u pratnji koja je osuđenike pratila na strijeljanje). Rekao nam je, između ostalog, kako su se putem do strijeljanja koje se tada obavljalo na ljubuškom polju, ali odmah iza bivše kotarske zgrade, držali fra Paško i fra Julijan. Rako nam je ispričovijedao, ne znajući zapravo kako važne stvari priča, da se putem do stratišta fra Julijan (što je i naravno) bio smeo i da ga je putem trebalo podržavati, a Stari da ga je stalno hrabrio riječima, da se ništa ne boji, jer da ide svom Bogu u krilo. Rako tome nadodade kako je Stari stalno putem zvao neke svete (valjda je molio litanije), a na koncu, u času samoga strijeljanja da je uskliknuo: "Živio - (neki) - Krist Kralj." Stražari su ga putem stalno ušutkivali, ali fra Paško se nije na to obazirao. Upravo čudesna čistoća fra Paškina mučeništva, što ću poslije još jednom pojedinošću osvijetliti.

A dogodilo se to u noći 7. veljače 1945. Mislim da nikako ne stoji onaj datum iz našeg Hercegovačkog šematizma od 1977. godine, bez obzira na eventualni plakat, kojim su njihovi supatnici kasnije mrtvi plakatirani!

Dana 11. veljače oko osam sati ujutro prigodom "službenoga" izlaska svih zatvorenika na takozvani klozet u našem prizemlju pred našim vratima (jer se upravo pred njima na otvorenom nalazilo i taj nazovi klozet) opazio sam kroz "špijunku" pok. fra Slobodana Lončara. Čekao je na red u skupini pet-šest zatvorenika. Tiho sam mu se javio. On se trznuo, okrenuo se i žalosno se zagledao u mene. Ja sam mu odmah, bez ikakva uvoda i razgovora, rekao da se časovito pribere, pa da ću mu dati (sakramentalno) odrješenje. Kad sam to učinio, blago

me je i zahvalno pogledao. Zadnji put u životu! Isto sam učinio i s pok. fra Zdenkom Zupcem, koji je izveden poslije fra Slobodana iz slijedeće sobe. Izgledao je upravo majestetično! Krupan, elegantan, u habitu s fratarskim plaštem i crnom šubarom na glavi. Krasno su mu stajali i brčići, ukusno podrezani. Bio je to susret koji se brojlo sekundama, ali takav da se - kao posljednji - nikada ne može zaboraviti. I fra Slobodan i on, u ovećoj skupini supatnika, strijeljani su oko ponoći 12. ili 13. veljače. Datum se može uzeti jedan ili drugi, računajući da se to dogodilo prije ili poslije te posljednje njihove ponoći. Fra Stanko i ja gledali smo ih kroz "špijunku", kad su ih povelili na stratište. I mi smo mislili da ćemo s njima poći, jer su zločinci - idući od sobe do sobe - već stizali do naše takozvane sobe. Mi dvojica već smo se bili izljubili za polazak... Međutim, prošli su naša vrata. I već su prozivali iz slijedeće sobe. Poslije nam je rekao čovjek koji je to, po dužnosti, znao, da smo i mi dvojica bili za tu noć određeni, ali da je pola sata prije toga došla telefonska naredba u upravu OZNE da "ta dva fratra iz Vitine za noćas ostanu". (Poslije ću to nastojati obrazložiti.)

Međutim, držim gotovo sigurnim da je te noći, u grupi, strijeljan dugogodišnji, pa i moj, gimnazijski profesor fra Martin Sopta, iako je o partizanima, dok ih nije doživio, redovito, naivno, lijepo govorio.

No, da se ponovno vratim na naš život u toj mračnoj jami. Već sam rekao da nas prvi dan nije nitko ni pogledao niti nam je što davao za jelo. Drugi dan dobili smo u jednoj velikoj teći (ili šerpi) možda kilogram na sredini teće kašaste, neosoljene i ničim začinjene kukuruzne pure i jedan i pol (za svakoga po polovicu) neslanoga kukuruznoga kruha, što je moglo iznositi tridesetak dekagrama po osobi. U teći su se nalazile za našu "okrepu" i dvije gole (kao da je sapun od njih kuhan) volujske ili konjske

JANKO BUBALO

**APOKALIPTIČNI DANI
U SJENI ZABLUDE**

NAKLADNI ZAVOD MATICE HRVATSKE
ZAGREB
1992.